

Poučná.

Charles Darwin: Cesta přírodovědcova kolem světa. Přeložila V. Čalounová. Vyšlo v Laichterových »Pěkných knihách pro mládež« 1912. — O. Swet Marden: Přes překážky k cíli. Přeložil Jan Konrad Roesner. (Nákladem F. Šimáčka.) Důvěřuj v sebe a zvítězíš. Přeložil Emanuel šl. z Lešehradu a J. Kopecký. (Nákladem Jos. R. Vilímka.)

Charles Darwin: Cesta přírodovědcova kolem světa. Přeložila V. Čalounová. Vyšlo v Laichterových »Pěkných knihách pro mládež« 1912.

Darwinova »Cesta« vždy bude náležitě ke klassickým dílům cestopisným, významným jak osobou cestovatelovou, tak poznatky; jež se tu podávají i formou, jakou se to děje. Dvaadvacetiletý Darwin, povzbuzený četbou proslulé Humboldtovy »Cesty do rovníkových krajin jižní Ameriky«, přijal hned po ukončení svých studií nabídku zúčastniti se s jinými ještě učenci studijní cesty kolem země na lodi »Beagle« pod kapitánem Fitzroyem. Cesta ta trvala pět let (1831—36) a vedla kolem východního a západního pobřeží australského, Indickým oceánem, kolem jižní Afriky, oceánem Atlantickým znovu k východnímu pobřeží jihoamerickému a zpět do Anglie. Zoologické a geologické výsledky své cesty uveřejnil Darwin ve sborníku, obsahujícím výzkumy všech vědeckých účastníků této plavby (5 dílů, 1842), sám pak r. 1845 vydal přítomné dílo.

Co Darwinův cestopis činí tak památným, nejsou nové výzkumy zeměpisné, jako v díle Humboldtově, nýbrž fakt, že na té cestě byl přiveden k své myšlence o proměnlivosti druhů, která tak mocně působila na moderní názor vědecký. Na několika místech můžeme tu docela zřejmě sledovati, jak se v něm pomalu tvořila jeho pozdější theorie pozorováními geologickými a paleontologickými. Fakt ten, byť byl vědecky sebe důležitější, nezajišťoval by ovšem ještě Darwinově knize toho, čeho na cestopisu žádáme. Ale »Cesta přírodozpytcova« má krom tohoto vědeckého významu i ostatní nezbytné vlastnosti znamenitého cestopisu a každého vynikajícího literárního díla: je poutavá, myšlenkově obsažná, podložená jednotným názorem světovým a psána rázovitým slohem, jenž je názoru toho nutným projevem.

Přirozeno, že u Darwina převládá zájem přírodopisný, a je požitkem sledovati ho v přesném a podrobném jeho pozorování, v bystrých jeho závěrech a v důmyslném způsobu, jakým zjevy živočišné spojuje s celkovým děním přírody. Byl pozorovatelem, který pro jednotlivosti nezapomíná na celek a má smysl pro krásy přírody stejně jako pro její vědecké záhady. Nemá ovšem té zvláštní umělecké pozornosti a schopnosti, jež je vlastní jen velikým básníkům a malířům, ale to, co vidí, umí říci formou mnohdy velmi půvabnou. Poutavě nám dovede předvésti význačný ráz krajiny, popsatí výlet do okolí, charakterisovati jednotlivce i národy kulturní i nekulturní, otevřítí výhled do minulosti, posouditi přítomnost, říci trefný úsudek o nejrozmanitějších zjevech života lidského, učiniti bystrá pozorování psychologická a sociologická. Srovnejte leckterý vyhlášený cestopis moderní s knihou Darwinovou a uvidíte, jak se vám vedle ní bude zdát plochý a prázdný. Darwin byl člověkem nejen velikého rozumu, nýbrž i velikého srdce. Něco prostého, srdečného a při tom opravdového mluví k nám z té knihy. Mnohá místa, ukazující nám čistě lidské smýšlení Darwinovo, na př. o divoších a vlivech evropské civilisace na ně, o otrokářství (krásné a mužné je místo na 55. str. I. dílu!), a zvláště milý »přehled« na konci celého díla činí nám blízkým Darwina i jako člověka.

Darwinův cestopis vyšel v knihovně pro mládež a se zájmem a prospěchem jej pročtou inteligentní hoši kolem 14 let, ale především čtème tu knihu my dospělí — najdeme v ní krom poutavé zábavy mnoho látky k přemýšlení, mnoho poučení a povzbuzení. Nejsem přírodopisec — a ten jistě má z knihy poáitek největší — ale vzbudila ve mně silnou chut obrátiti se zas po letech od četby jednostranně literární a duchovédné k vědám přírodním a k pečlivějšímu pozorování přírody. Ponuknut »Cestou přírodozpytcovou« počal jsem se zas trochu poučovat o přírodě i přírodou, kterou nám až příliš často zastírají knihy a městské domy, a mohu říci, že toho nelituji.